

KATTEN EN KATERS

Remco Campert

KATTEN EN KATERS

Samengesteld en ingeleid door
Mirjam van Hengel

2019

DE BEZIGE BIJ
AMSTERDAM

Copyright © 2019 Remco Campert

Copyright samenstelling en voorwoord © 2019 Mirjam van Hengel

Omslagontwerp Brigitte Slangen

Omslagbeeld © Miriam Eme / Arcangel Images

Foto auteur Stephan Vanfleteren

Vormgeving binnenwerk Aard Bakker, Amsterdam

Druk Bariet Ten Brink, Meppel

ISBN 978 94 031 7640 6

NUR 301

debezigebij.nl

INHOUD

Voorwoord	9
-----------	---

KATTEN

De sprekende kat	15
Vijfhonderd zilverlingen	20
De kat die wegliep	25
Dagboek van een poes	34
Bang voor insecten	78
Voorfabel	82
Koffiekat	83
Op straat	84
Niet voor de poes	88
Het balkon	92
Slordig	96
Als de poes	97
Verheugen met mate	98
Veilige haven	100
Huispoes	103
Miauw	106
Tijd	108

Poes (1)	110
Ochtend	112
Lulu's liefde	114
Lof van de arbeid	116
Zondag	118
Poes (2)	120
Poes is dood	122

KATERS

Ik doe veel domme dingen	127
Alle dagen feest	128
Grote vakantie	137
James Dean en het verdriet	148
Een nacht en een morgen	160
In de trein	173
Zachtjes neerkomen	185
Prettige weken in Parijs	229
Ohi, hoho, bang, bang of het lied van de vrijheid (fragment)	239
Vin rouge	244
Naar het feest	246
Finca	249
Tinus!	253
Recept	256

Optreden	259
Drank	261
Roken en drinken	264
Wodka	267
Bronvermelding	269

VOORWOORD

Remco Campert doet liefst niets. Zitten, observeren. Een beetje kijken door het raam waarachter altijd wel een onderwerp langs komt wandelen. Mijmeren, vaak genietend, zonder verder iets nodig te hebben. Campert met een dier vergelijken is niet moeilijk, hij is als een kat, koning van zichzelf. Toen Erwin Olaf ooit een foto shopte van de schrijver als poesachtige zag je dat zelfs de vorm van zijn hoofd prima door kon gaan voor die van kat.

Campert houdt van katten, had ze in huis en is er een paar keer fraai mee geportretteerd. Op welke manier hij verwant is aan het dier heeft hij zelf in een column moeiteloos kunnen uitleggen: 'Doorgaans heeft ze genoeg aan zichzelf, een zelfstandige zonder personeel.'

Ook zijn werk kun je eenvoudig karakteriseren met katachtige eigenschappen: de onverstoorbare eigen-

heid (al zeventig jaar lang), de soepelheid en lichtvoetigheid – elementen die nooit niét genoemd worden als het gaat over zijn proza, poëzie, columnns.

Op zoek naar de katten in zijn werk (een ideetje, zoals je ook kunt bedenken: zoek de auto's, het roken, de sport, het nietsdoen), stuit je behalve op poes Poef of de verdwenen kat uit het winterse huis van zijn geliefde, vanzelf op die andere kat: de kater. In de kop. Wakker worden, hoofdpijn, desoriëntatie. En dus: drank.

Oók een onderwerp dat zowel in leven als in werk van Campert al vanaf het allervroegste begin aanwezig is. Niets lichtheid en soepelheid in dit geval, maar de dreigende achterkant ervan. Somberheid, zelfverlies en ontregeling, zoals hier in een Frans café:

‘Bijna niemand zit, zoals hij. Langzaam voelt hij zijn monterheid wegtrekken en plaatsmaken voor lusteloosheid. Daarstraks leek het nog of de hele wereld te schrijven viel, nu weet hij niets meer. Hij voelt zich katerig worden, een lichte hoofdpijn, pijn aan zijn ogen, jeuk op zijn hoofdhuid. Zijn kleren zitten onaangenaam, hij is vanochtend weer te lui geweest om schoon ondergoed aan te trekken. (...) Waar maak ik me druk over? denkt hij. Ik hoef toch niet te schrijven, het is een verslaving waar ik vanaf moet komen. Hij wéét trouwens dat hij al sinds jaren niet meer in cafés kan schrijven, dat kunnen alleen amateurs en Franse intellectuelen zich veroorloven. In een café begint hij vroeg of laat te drinken en wie drinkt zal niet schrijven.’

‘Voor iemand die veel drinkt, drink ik heel weinig’, laat Campert elders een personage zeggen – een van de zinnen waarvoor hij ooit minstens in de kattenhemel zal belanden. En wie zijn oeuvre leest langs de lijnen van deze twee onderwerpen, het dier en de drank, krijgt een schitterend beeld van hoe zijn werk doortrokken is van lichtvoetigheid aan de ene en sombere modderigheid aan de andere kant. Spinnend op bed of kotsend in de trein en dat allemaal via het laddertje van de taal: van de kat naar de kater.

Natuurlijk ontbreken er in deze bundel wat katten en poezen – omdat ze snel als een dakhaas langsschieten en te vluchtig in beeld zijn. De ‘kat die de kolder in zijn kop krijgt’ uit het bekende gedicht ‘Iemand stelt de vraag’ zit er niet in, zomin als die allerleukste: ‘Nee, nee, geen sigoeretzums. Ik wil hebben poeszeggers en een ankerdop. Asserbieft.’ Ook de uitvinding van Drs. Mallebrootje, het bekende Tweede Kamerlid uit Elst, ‘tevens ontwerper van een afdruiptrek voor kleine in de sloot gevallen poesjes’ ontbreekt. Net als de gelegeerde minibar na de 762 dagen geheelonthouding uit *Hotel du Nord* of de beroemde dronkenschap van na de bevrijding, toen alles zoop en naaide.

Deze bundel voldoet gewoon naar hartenlust aan dat wat de dichter zelf ooit schreef te verwerpen:

Ik geloof niet dat ik me lekker zou voelen
bij zo'n verzamelbundel
alle mis en kunstgrepen groen en beurs
zijde en wol geschreeuw en kattedespun
bij elkaar achter elkaar
een grote chronologische stampot.

Een – per genre – chronologische stampot van katten-
gespin en katergebok, om weer even te verdwalen in
al die lichte dan wel liederlijke observaties die alleen
Campert kan doen.

KATTEN

DE SPREKENDE KAT

Mijn oom en ik hebben eens een week lang onderdak geboden aan een kat die spreken kon. Het was erg hinderlijk. Hij behoorde toe aan een verre nicht die een week naar Bussum ging en ons de kat ter verzorging gaf. De kat heette Gerrit, naar haar overleden echtgenoot die een grof man geweest moest zijn.

Toen de eerste dag mijn oom laat in de middag van zijn werk thuis kwam zat Gerrit op zijn stoel.

‘Ga weg,’ zei mijn oom.

‘Verrek vent,’ zei Gerrit.

Mijn oom vond dat niet leuk. Hij houdt niet van katten. Hij houdt van dingen die van leien dakjes lopen. Hij gaf Gerrit een tik, waarop deze mijn oom in de duim beet. Mijn oom zette zich in mijn stoel en liet zijn duim door mij verplegen. Tot het avondeten las hij zwijgend de krant.

Voor wij aan tafel gingen lokten we Gerrit met een stuk chocola, waar hij volgens de nicht gek op was, de kamer uit. We wilden rustig eten en de gebeurtenissen van de dag bepraten, zonder in de rede te worden gevallen. Toen wij enige tijd aan de maaltijd waren, eiste

Gerrit op hoge toon dat wij hem binnenlieten. Mijn oom morste met de jus, maar verroerde geen vin breeds in de richting van de deur. Gerrit herhaalde zijn eis onder toevoeging van enige scheldwoorden die mij een rilling over het lijf joegen. En dan moet het wel heel erg zijn, gezien al de oceanen die ik al bevaren heb. Mijn oom nam een slokje wijn en keek beheerst op zijn bord. Ik begreep dat de strijd nu uitgevochten zou worden, legde vork en mes neer en wachtte af.

‘Wanneer ik hier niet binnengelaten word ga ik naar de burens en zeg dat u een verhouding met de huishoudster hebt,’ riep Gerrit, met een stem als een scheermes.

Mijn oom sprong op.

‘Dat is een infame leugen,’ riep hij.

Ik was er niet zo zeker van. Katten zien soms meer dan men denkt.

‘Ik zeg het toch,’ riep Gerrit treiterend.

‘Doe hem open,’ zei mijn oom tegen me. Zijn stem was hees en hij prikte zich met zijn vork in de lippen. Ik opende de deur en Gerrit kwam op hoge poten binnengewandeld. Hij liep langs mij heen en ging op tafels zitten tegenover mijn oom en bleef hem aanstaren, tot mijn oom opsprong en de kamer uitrende. Even later hoorden wij de deur dichtslaan. Gerrit lachte.

‘Dat was niet aardig van je,’ zei ik tegen hem.

‘Och,’ antwoordde hij, ‘zo ben ik soms.’

‘Is dat waar van die huishoudster?’ vroeg ik.

‘Dat is jouw zaak niet,’ zei hij en ging zich wassen. Hij beschouwde het gesprek als afgelopen.

Later op de avond (mijn oom was nog steeds niet thuis) werd hij vriendelijker. We spraken over het weer. Het was of te warm of te koud in Holland, zei hij. Daar tussen regende het. Ik houd van de poesen, zei hij, maar niet in de regen. Ze zien er dan verwaarloosd uit, glanzen niet meer en willen naar huis.

Toen we Gerrit twee dagen in huis hadden, diende de huishoudster haar ontslag in. Ze gaf als reden op dat Gerrit gemene taal tegen haar gebruikte en haar opzettelijk voor de voeten liep. Mijn oom had een lang gesprek onder vier ogen met haar en het slot was dat ze bleef. Gerrit scheen er alles van te weten. Soms, wanneer we rustig bijeenzaten, zei hij: 'Die oom, die Truida' (zo heette de huishoudster). Mijn oom begon dan gemelijk voorwerpen te verschuiven.

Elke Vrijdagavond had oom een pokeravondje met vijf vrienden. Ze rookten dan sigaren, dronken koffie en cognac, kaartten en spraken geheimtaal. Om de week werd deze avond bij een andere vriend gehouden. Dit keer was mijn oom aan de beurt. Oom stelde voor naar een café te gaan, maar neen zeiden de vrienden, in een huis kun je desnoods tot zes uur door pokeren, terwijl de café's in het gunstigste geval reeds om twee uur sluiten. Daar kon oom geen speld tussen krijgen.

Op Vrijdagavond dan kwamen de vrienden. Mijn oom zette de groene tafel op, pakte de kaarten en men schoof aan. Ik hield me met Gerrit op de achtergrond en we fluisterden over ditjes en datjes. Toen de kaar-

ten gedeeld waren liep Gerrit echter naar mijn oom en sprong veerkrachtig op zijn schouder. Mijn oom schrok hevig, maar wist zijn lege pokergezicht te bewaren.

‘Die twee boeren moet je houden, de rest kan je weggooien,’ zei Gerrit voor ieder duidelijk verstaanbaar. Mijn oom werd heel bleek, trok met zijn mondhoeken en gooide alle vijf de kaarten weg. De vrienden vertrokken geen spier van hun gelaat, joegen alleen met trillende vingers de rode haan in grote sigaren, behalve een van hen, die een pijp opstak omdat de dokter hem, toevalligerwijs enige dagen tevoren, het sigaren roken had verboden. ‘Ik weet niet of je daaraan verstandig hebt gedaan,’ zei Gerrit, ‘het is een gok. We zullen zien.’

Mijn oom kreeg vijf nieuwe kaarten.

‘H’m,’ bromde Gerrit goedkeurend, ‘mooi, mooi. Zeldzaam, zeldzaam, een carré heren.’

Mijn oom stond op, gooide de kaarttafel omver en schreeuwde: ‘Nu is het genoeg.’

De vrienden schrokken erg en zeiden dat ze morgen wel eens zouden opbellen en dat ze nu maar gingen. Mijn oom ging op zoek naar Gerrit, vond hem niet en zette zich toen achter de cognacfles.

Nadat ik drie uur later mijn oom naar bed had gebracht, begaf ik me naar mijn kamer. Daar vond ik Gerrit onder de spreij van mijn bed.

‘Je bent te ver gegaan vanavond,’ zei ik, ‘dit was niet leuk meer.’

Gerrit sprong op de vensterbank en keek naar bui-

ten. Toen ik insliep zat hij er nog. Of hij spijt van zijn gedrag had, weet ik niet.

De dag dat mijn nicht Gerrit weer kwam halen was mijn oom bijna kruiperig tegenover het beest en gaf hem in alles zijn zin. Toen de nicht afscheid nam en met Gerrit in een tas wilde weggaan, zei mijn oom: ‘We zijn goede vrienden, nietwaar Gerrit?’ en hij gaf de nicht een kilo Zwitserse chocolaatjes mee. ‘Daar houdt hij zo van,’ zei mijn oom en ik durf er op te zweren dat hij boog toen hij de buitendeur voor het stel opende.

Ik vermoed dat hij bang was voor Gerrit. Gerrit wist zekere dingen en de nicht had grage oren. En dat er tussen de huishoudster en oom niets was, kan ik niet geloven. Daarvoor werd er de hele dag te veel naar de keuken gelopen om te zien of Truida dit al gedaan had en dat.

VIJFHONDERD ZILVERLINGEN

De Rue du Faubourg St.-Honoré is lang. Hij loopt van de Place des Ternes tot aan de Rue Royale. Hij begint tamelijk goedkoop en eindigt heel duur. En ongeveer in het midden, op de grens van netjes en weelderig, was het kroegje gevestigd, dat weinig fantasierijk Le Bar heette. Het was avond; al bijna halftwaalf, zag ik op mijn horloge. De straat was uitgestorven. In het wachtlokaal van het politiebureau, dat ik zojuist voorbijgelopen was, zaten agenten kaart te spelen. Dat had me er aan herinnerd, dat ik dorst had en dat ik moe was. Le Bar was niet groter dan een normale huiskamer en ik was er de enige klant. Ik bestelde een glas bier. De barkeeper, een van die mannen wier leeftijd niet te raden valt, begon een gesprek met mij. Hij had zijn eigen cabaret gehad in Lyon, maar door een voorval, waarvan hij de aard in het midden liet, verloor hij op een dag al zijn geld. Nu moest hij weer opnieuw beginnen. Dat was hard voor een man van zijn leeftijd, zei hij.

Ik knikte. Ik opende de boodschappentas, die ik naast mij op een kruk had gezet en Camus stak zijn kop er uit.

‘Ach, een kat,’ zei de barkeeper verbaasd. Hij aaide

Camus over zijn kop. Camus snuffelde aan zijn hand. Hij stak zijn oren achteruit.

‘Hij is zenuwachtig,’ zei ik. ‘Hij is er niet aan gewend om in een tas rondgedragen te worden.’ Ik nam hem op mijn schoot. Hij dook in elkaar alsof hij een slag verwachtte.

‘Weet u niet iemand, die hem twee maanden kan verzorgen?’ vroeg ik, zonder hoop.

Ik aaide Camus automatisch. Telkens als ik een van mijn ledematen bewoog schoot er een warme vlaag van vermoeidheid door mij heen.

De barkeeper deed alsof hij nadacht.

‘Nee,’ zei hij ten slotte. ‘Wilt u van hem af?’

‘Twee maanden,’ antwoordde ik. ‘Ik moet op reis. Ik weet niet waar ik hem laten moet. Ik heb al alle mogelijke mensen afgesjouwd, maar niemand wil hem hebben.’

‘Er zijn toch wel huizen,’ zei de barkeeper. ‘Tehuizen voor katten: een soort pensions.’

‘Ik weet er alles van,’ zei ik. ‘Ze vragen driehonderd francs per dag. Dat is me te veel.’

‘Een kat is tenslotte geen mens,’ vulde de barkeeper aan.

Hij dook onder de bar en kwam weer te voorschijn met een fles melk. Hij goot wat melk op een schoteltje.

‘Dat is erg vriendelijk van u,’ zei ik. Ik zette Camus op de bar. Hij begon schichtig van de melk te drinken, opschrikkend van elke beweging die wij maakten.

Camus was geen mooie kat; hij was wat men noemt

een lapjeskat. Nooit van zijn leven zou hij een prijs winnen. Voor hem geen medailles, geen filmjournaal, geen foto's in de kranten. En dat is ook allemaal niet nodig om aan een kat gehecht te raken.

Hij had het schoteltje leeggedronken. De barkeeper goot het opnieuw vol, maar Camus had geen trek meer. Hij nam een paar voorzichtige likjes en liet de melk verder staan. Hij draaide zich om, wandelde een eindje over de bar, snuffelde aan de mouw van de barkeeper en ging zich toen wassen.

‘Wel wel,’ zei de barkeeper. Hij keek glimlachend toe.

‘Hij voelt zich wat meer op zijn gemak,’ zei ik. ‘Dat komt door de melk.’

Ik bestelde een tweede glas bier.

‘U heeft natuurlijk al een kat in de zaak,’ vervolgde ik.

‘Nee, nee,’ zei de barkeeper. ‘De baas houdt niet van katten. Hij wordt driftig als hij ze ziet. Ze werken op zijn zenuwen.’

Waar nu naar toe? dacht ik. De enige bij wie ik nog niet geweest ben, is Alain en die woont in het Quartier Latin en dat is een heel end weg.

Was ik maar van het beest af!

Ik stond op en ging naar de lavabos om mijn gezicht en handen te wassen. Toen ik terugkwam was ik niet meer de enige klant in de zaak. Aan de bar zat een lange magere man met een bijna kaal hoofd. Te kaal voor zijn leeftijd. Ik schatte hem 35 jaar oud. Hij aaide Camus.

‘Ik hoor, dat u onderdak zoekt voor uw kat,’ zei de man. Ik gaf een bevestigend geluidje.

‘Ik wil hem van u overnemen,’ zei de man. Hij keek steeds naar Camus, niet naar mij.

‘Het is maar voor twee maanden,’ zei ik. De barkeeper had de radio aangezet. Ik hoorde de stem van Charles Trenet, die iets zong over lang nadat de dichters van de aardbodem zijn verdwenen.

‘Nee,’ zei de man. ‘Ik wil hem van u kopen. Voor altijd; niet voor twee maanden. Ik geef u 500 francs. Vierhonderd voor de boodschappentas; honderd voor de kat. Of andersom. Wat zegt u ervan?’

‘Ik moet er even over nadenken,’ zei ik, hoewel ik mijn besluit al had genomen.

‘Hoe heet hij?’ vroeg de man.

‘Camus,’ zei ik.

‘Dat is een schrijver,’ zei de barkeeper.

‘U bent een beetje een snob, meneer,’ zei de man, maar met zo’n vriendelijke glimlach, dat ik onmogelijk kwaad kon worden. Dat zou misschien wel al mijn kansen bedorven hebben.

‘Weet u al wat u doet?’ vroeg de man.

‘t Is goed,’ zei ik. ‘Vijfhonderd francs.’

De man haalde zijn portefeuille te voorschijn en gaf mij een bankbiljet. Hij greep Camus in zijn nekvel en stopte hem in de boodschappentas. Hij betaalde de barkeeper en wilde weggaan.

‘Wacht nog even,’ zei ik. Ik opende de tas en streelde Camus over zijn kop. Hij keek me aan. Zijn snorren

staken naar voren. Er lag weer iets angstigs in zijn blik. Hij likte mijn vinger. Ik voelde zijn vreugde langzaam plaats maken voor iets, waar ik nog geen naam voor kon vinden.

Ik draaide mij weer naar de bar toe. De man groette ons en verdween. Er kwam een stroom koude nachtlucht binnen toen hij de deur opende.

Ik nam een slokje van mijn bier en stak een sigaret op. Ik deed een trek, blies de rook uit en stond toen plotseling op en rende het café uit. Ik keek links en rechts de straat af. Er was niemand te zien. Alleen een auto reed voorbij. Ik liep tot ik bij een zijstraat kwam, maar ook daar zag ik de man niet. Ik huiverde. Ik voelde me wanhopig verlaten.

‘Was hij al weg?’ vroeg de barkeeper, toen ik terugkwam.

Ik knikte.

De barkeeper pakte het schoteltje van de bar en keek er een poosje naar.

‘U had het niet moeten doen,’ zei hij zachtjes. Hij zette het schoteltje weer neer en schonk mij een glas cognac in, hoewel ik er niet om gevraagd had.